

dr hab. Tadeusz Stanisławski, prof. UZ
Katedra Prawa Administracyjnego i Finansowego
WPIA Uniwersytetu Zielonogórskiego

Zielona Góra, 20 sierpnia 2020 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr Wojciecha Malesy
Parafia katolicka jako jednostka trzeciego sektora,
Łódź 2020, ss. 277,
napisanej
pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Grzegorza Leszczyńskiego

1. Ocena tematu i celu pracy

Autor rozprawy postanowił zająć się tematem z zakresu prawa wyznaniowego, „ponieważ dotyczy relacji Państwo - Kościół”, jak sam zechciał to sformułować we wstępie. Abstrahując od mimowolnej definicji prawa wyznaniowego, która obecnie podąża raczej w kierunku gwarancji i ewentualnie regulacji wolności sumienia i religii w wymiarze indywidualnym oraz wspólnotowym, temat pracy należy ocenić pozytywnie. Obszar NGO, czy też „trzeciego sektora”, jest przestrzenią konstytucyjnie zalecanego współdziałania państwa z Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi i to jednym z najbardziej charakterystycznych. Z uznaniem należy podkreślić wybór przestrzeni współdziałania rzeczonych podmiotów, podczas gdy obecnie często prace z prawa wyznaniowego koncentrują się na zagadnieniach dotyczących rozdziału, czy też autonomii i niezależności, między sferami publicznymi i religijnymi, najogólniej rzecz ujmując.

Jak pisze sam Autor we wstępie do rozprawy „celem podstawowym niniejszej dysertacji jest określenie granic możliwości działania parafii katolickiej w sferze pożytku publicznego na gruncie prawa polskiego przy uwzględnieniu reżimu wynikającego z prawa

kanonicznego". W tym momencie należy doprecyzować, co rozumie się pod określeniem „możliwości działania w sferze pożytku publicznego” – czy mianowicie chodzi o samą możliwość wykonywania działalności pożytku publicznego, czy też ewentualną możliwość uzyskania przez parafię statusu organizacji pożytku publicznego?

W drugim już akapicie wstępu Autor dokonuje swoistego samoograniczenia przedmiotu badań, pisząc, iż „analiza ograniczy się do parafii z terenu województwa łódzkiego (..) lub archidiecezji łódzkiej” w zależności czy analiza wiązać się będzie z podziałem terytorialnym na gruncie państwowym, czy kościelnym. Nie jest to najszcześniejszy i najprecyzyjniejszy wybór. Po pierwsze, jednostki te terytorialnie nie są tożsame – badając zatem parafie, wystarczy przyjąć terytorium diecezji, mieszczące się w ramach województwa. Po drugie, archidiecezja jest w tym przypadku jednostką organizacyjną tylko obrządku łacińskiego, co kolejny raz wprowadza zamieszanie w kontekście sygnalizowanego zakresu pojęcia „parafia katolicka”. Dotyczy to oczywiście tylko zakresu bazy przypadków służących zobrazowaniu analiz przeprowadzanych w teoretycznej części rozprawy, co w istotny sposób zmniejsza wpływ wspomnianych niejasności na całościową ocenę pracy.

Pozytywnie należy również ocenić wyartykułowanie pytań pomocniczych, na które odpowiedzi znajdujemy we właściwej treści pracy.

2. Struktura pracy

Praca składa się z czterech rozdziałów merytorycznych.

Właściwie dwa pierwsze można uznać za wprowadzające w tematykę rozprawy. Pierwszy traktuje o „motywach funkcjonowania trzeciego sektora”, drugi zaś o „parafii Kościoła katolickiego w polskiej przestrzeni publicznej”. Dwa kolejne to „finansowanie działalności parafii” oraz ostatni rozdział empiryczny „Praktyka realizacji zadań publicznych przez parafie w województwie łódzkim”. W tym momencie rodzi się pytanie podstawowe – gdzie podziela się, tytułowa w końcu, idea parafii jako jednostki trzeciego sektora? Czy nie traktujemy tu po prostu o, skądinąd bardzo istotnej, problematyce finansowania

ze środków publicznych realizacji zadań publicznych prowadzonych przez parafię – proszę wybaczyć taką uwagę *pro domo sua*...

Czterorozdziałowa struktura pracy jest proporcjonalna, rozdziały zostały właściwie podzielone na mniejsze jednostki redakcyjne, do przemyślenia pozostaje ewentualny podział na więcej niż jeden stopień... Tak przynajmniej wynika ze spisu treści, bowiem w samej treści okazuje się, że podziały te są bardziej rozbudowane – do trzeciego stopnia, a nawet istnieją jednostki redakcyjne bez żadnej numeracji, nie jest to jednak uwzględnione w samym spisie treści.

Praca jest opatrzona wszelkimi wymaganymi spisami oraz wykazami. Można dyskutować z niektórymi ich podziałami np. dychotomią kościelne – świeckie (zamiast państwowe, publiczne itp.), lakonicznością opisów bibliograficznych, np. Kodeks prawa kanonicznego, Poznań 1984 (który, czyj itp.) oraz składem (zawartością), np. Komentarz do KPK P. Majera jako źródło (podczas gdy komentarz do KPK J. Krukowskiego i np. komentarz B. Rakoczego do ustawy o stosunku państwa do Kościoła Katolickiego - umieszczone są prawidłowo w spisie literatury).

3. Ocena źródeł i wykorzystanej literatury

Baza źródłowa oraz literatura wykorzystana w rozprawie doktorskiej zasługują na ocenę pozytywną. Autorowi udało się wyselekcjonować odpowiednią ilość pozycji z każdego obszaru poruszonego w pracy. Przez określenie „odpowiednią” należy rozumieć zarówno samą ich liczbę, jak i właściwą reprezentatywność. Zebrany zestaw oddaje stan prawny oraz stan badań prowadzonych w przedmiotowych zakresach.

4. Treść, osiągnięcia i metody badawcze

Treść rozprawy odpowiada zamierzeniom badawczym wyrażonym w tytule, z zastrzeżeniami wspomnianymi już we wcześniejszej części recenzji.

We wstępie znajdujemy również określenie metod badawczych, użytych następnie w pracy. Autor sygnalizuje, że „przede wszystkim zostanie zastosowana metoda analityczno-syntetyczna bazująca na dostępnych aktualnych wynikach badań. (...) W miarę potrzeby skonfrontowane zostaną one z aktualnym orzecznictwem oraz *travaux preparatoires*, które pozwolą we właściwy sposób odczytać intencje prawodawcy” oraz „ostatnia część pracy opierać się będzie na metodzie obserwacyjnej, w której opisane zostaną działania parafii na podstawie dostępnych materiałów”. W tym miejscu można zasugerować nieco większą precyzję w doborze i opisie przyjętych metod badawczych. Są one typowe i poprawnie skomponowane, jednak w przypadku rozprawy doktorskiej oczekiwać należy bardziej kompletnego zarysowania przyjętej systematyki badań i prowadzenia wyводу naukowego. Metodologiczne usystematyzowanie jest istotnym faktorem oceny rozprawy doktorskiej. W tym zakresie uczyniono to w sposób podstawowy.

Niewątpliwym osiągnięciem jest natomiast zebranie ciekawego i obszernego materiału źródłowego. Pochodzi on z różnych porządków prawnych i prawidłowe poruszanie się we wzajemnych relacjach, identyfikacja problemów, wskazanie pól badawczych oraz luk legislacyjnych jest godne podkreślenia.

5. Wnioski końcowe

Pan mgr Wojciech Malesa podjął się zadania ambitnego, trudnego, nowatorskiego – i podołał temu zadaniu. Jego rozprawa stanowi wystarczającą podstawę do dalszych etapów

postępowania w sprawie nadania stopnia doktora nauk prawnych – może stanowić również podstawę do dalszych prac naukowych.

Ogrom pracy włożony najpierw w zgromadzenie imponującego materiału źródłowego, a następnie w opracowanie go we właściwy metodologicznie sposób dobrze wróży na przyszłość.

Przedstawiona rozprawa doktorska jest samodzielny, twórczym i źródłowym opracowaniem wypełniającym lukę w nauce przedmiotu.

6. Konkluzja

Z pełnym przekonaniem stwierdzam, iż praca mgr. Wojciecha Malesy **spełnia wymogi w odniesieniu do pracy doktorskiej, o jakich mowa w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.),** gdyż stanowi oryginalne i całościowe rozwiązanie zagadnienia naukowego z zakresu prawa w oparciu o własny trud badawczy, i w związku z tym postuluję o dopuszczenie Go do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Grzegorz Nienichy